

CENTRALNA/SREDIŠNJA HARMONIZACIJSKA JEDINICA
ЦЕНТРАЛНА ХАРМОНИЗАЦИЈСКА ЈЕДИНИЦА

Broj: 01-1-02-2-411-2/24
Sarajevo, 25.10.2024. godine

На основу чл. 16. и 61. став (2) Закона о управи („Службени гласник БиХ“, број: 32/02, 102/09 и 72/17), члана 86е. Закона о раду у институцијама Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 26/04, 7/05, 48/05, 50/08-др. Закон, 60/10, 32/13, 93/17, 59/22 и 88/23), Закона о равноправности сполова у Босни и Херцеговини („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 32/10) и Водича за предузимање ефикасних мјера за спрјечавање узнемиравања на основу пола и сексуално узнемиравање на радном мјесту у институцијама Босне и Херцеговине, директор Централне хармонизацијске јединице Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине, *доноси*

СМЈЕРНИЦЕ

**за превенцију сексуалног и родно заснованог узнемиравања
у Централној хармонизацијској јединици Министарства финансија и трезора
Босне и Херцеговине**

УВОД

Смјернице за превенцију сексуалног и родно заснованог узнемиравања (у даљњем тексту: Смјернице) представљају скуп мјера и радњи превентивног карактера које се подузимају у Централној хармонизацијској јединици Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине ради спрјечавања сексуалног и родно заснованог узнемиравања.

Запослени у Централној хармонизацијској јединици Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине су дужни задржати највиши ниво професионалности и интегритета у свом раду на начин да се уздржавају од свих радњи које представљају или би могле представљати сексуално узнемиравање или узнемиравање на основу спола у радним односима, у вези са радом или у односу на трећа лица.

Смјернице утврђују стандарде препознавања сексуалног и родно заснованог узнемиравања као противзаконитог и нежељенога понашања, те прописују интерну процедуру за превентивно дјеловање у вези с нежељеним понашањем на радном мјесту и/или у вези с радним мјестом.

Смјерницама се настоји осигурати и промицати родна равноправност како у управљању, процесу одлучивања и представљања, тако и у циљу заштите појединачних људских права и слобода зајамчених Уставом Босне и Херцеговине, законима и другим правним прописима у Босни и Херцеговини и обавезујућим међународним документима.

Сврха Смјерница је осигуравање и промоција професионалног, здравог и достојанственог радног окружја спречавањем појава сексуалног и родно заснованог

узнемиравања у Централној хармонизацијској јединици Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине.

Циљ Смјерница је образовање и подизање свијести запослених у Централној хармонизацијској јединици Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине о пртивзаконитости и недозвољености сексуалног и родно заснованог узнемиравања, те рјешавање ситуација када постоји нежељено понашање на радном мјесту и у вези с радним мјестом успостављањем и функционисањем интерне процедуре за превентивно дјеловање — као интерног поступка помоћи и заштите у случајевима нежељенога понашања.

Ово значи да, с једне стране, Смјернице промичу стандарде понашања према којима се са свим запосленима поступа с достојанством и поштовањем, док с друге стране омогућавају запосленима рјешавање проблема нежељенога понашања на повјерљив начин интерним процедурама за превентивно дјеловање.

Изрази који су ради прегледности у овим Смјерницама дати у једном граматичком роду без дискриминације се односе и на мушкарце и на жене.

I-ПОЈМОВНО ОДРЕЂЕЊЕ УЗНЕМИРАВАЊА, СЕКСУАЛНОГ УЗНЕМИРАВАЊА И РОДНО ЗАСНОВАНОГ УЗНЕМИРАВАЊА

1.1. Узнемиравање и посебни облици узнемиравања

Узнемиравање представља протузаконито понашање које је дефинисано различитим законима у БиХ.

Закон о равноправности сполова у Босни и Херцеговини прописује да узнемиравање представља *“свако нежељено понашање по основу пола којим се жели повриједити достојанство особе или групе особа и створити застрашујуће, непријатељско, деградирајуће, понижавајуће или увредљиво окружење или којим се постиже такав учинак”*.

Закон о забрани дискриминације предвиђа да је узнемиравање *“свако нежељено понашање узроковано неком од основа дискриминације дефинисане чланом 2. став (1) Закона које има за циљ или стварно представља повреду достојанства особе и стварање застрашујућег, непријатељског, деградирајућег, понижавајућег или увредљивог окружења.”* Чланом 2. став (1) је дефинисано да се *„дискриминацијом сматра свако различито поступање укључујући свако искључивање, ограничавање или давање предности утемељено на стварним или претпостављеним основама према било којем лицу или групи лица и онима који су с њима у родбинској или другој вези на основу њихове расе, боје коже, језика, вјере, етничке припадности, инвалидитет, старосна доб, националног или социјалног поријекла, везе с националном мањином, политичког или другог увјерења, имовног стања, чланства у синдикату или другом удружењу, образовања, друштвеног положаја и пола, сексуалне оријентације, родног идентитета, сполних карактеристика, као и свака друга околност која има за сврху или посљедицу да било којем лицу онемогући или угрожава признавање, уживање или остваривање на равноправној основи, права и слобода у свим областима живота“*.

Оба наведена закона прописују забрану узнемиравања, предвиђају заштиту од узнемиравања и садрже санкције за узнемиравање.

Узнемиравање се, између осталог, испољава и кроз своје посебне облике: сексуално и родно засновано узнемиравање. Сексуално и родно засновано узнемиравање, које Закон о равноправности сполова у БиХ дефинише као узнемиравање

на основу спола, представља забрањено понашање. Да би постојало сексуално или родно засновано узнемиравање, треба се радити о нежељеном понашању.

Нежељено понашање је понашање које особа на коју је овакво понашање усмјерено није изазвала или тражила те га је сматрала понижавајућим или увредљивим. Да ли је понашање у конкретном случају нежељено, представља субјективно питање и процјењује се из перспективе особе која тврди како је изложена нежељеном понашању (које може представљати сексуално или родно засновано узнемиравање).

Узнемиравање (сексуално и родно засновано) може бити:

- а) вертикално – између надређене и подређене особе (без обзира која особа врши узнемиравање),
- б) хоризонтално – између особа гдје није присутан однос надређености, односно подређености.

Сексуално и родно засновано узнемиравање није ограничено на радно мјесто, може се десити и изван радног мјеста и/или ван радног времена. Битно је имати у виду како сексуално и родно засновано узнемиравање (односно одређени његови облици) могу представљати и кривично дјело према Закону о равноправности сполова Босне и Херцеговине, те да родно засновано узнемиравање може представљати посебан облик дискриминације према Закону о забрани дискриминације.

1.1.1 Сексуално узнемиравање

Сексуално узнемиравање је нежељено понашање сексуалне природе, због којег се одређена особа осјећа увријеђено, понижено или застрашено. Нежељено понашање мора садржавати сексуални елемент, конотацију или импликацију како би се оцијенило као „понашање сексуалне природе“. Сексуално узнемиравање се може састојати од различитих облика вербалног, невербалног или тјелесног понашања сексуалне природе које особа изложена овом понашању не жели.

Примјери понашања која се могу подвести под сексуално узнемиравање.

1. Вербално понашање односи се на ријечи односно звукове које особа исказе или изрази, а може их исказати усменим односно писменим путем. Примјери су вербалног понашања, између осталог:
 - а) Захтијевање додира, загрљаја
 - б) Упућивање сексуалних приједлога
 - ц) Упућивање увреда, коментара, опаски или алузија сексуалне природе
 - д) Нежељени позиви за састанке, флертовање или тражење сексуалног односа или сексуалних услуга
 - е) Нежељена питања о сексуалном животу
 - ф) Упућивање увредљивих вицева, сексуалних шала и добацавање
 - г) Коментарисање нечије сексуалне (не)привлачности
 - х) Писање сексуално експлицитних или сугестивних (поруке и е-пошта) порука или писама
 - и) Ширење сексуалних гласина (укључујући и *онлине*)
 - ј) Условљавање остваривања бенефиција и напредовања на послу сексуалним услугама
 - к) Пријетње кажњавањем лица које одбија удовољити сексуалним понудама.
2. Невербално понашање обухваћа сва понашања, односно изразе од особе који не обухваћају ријечи односно звукове, на примјер изразе лица, покрете тијелом или симболе.

2. Невербално понашање обухвата, али се не ограничава на:
 - а) Гестикулације и инсинуације које упућују на опонашање сексуалног односа
 - б) Излагање, приказивање или слање порнографије, сексуално изричитих слика, карикатура или плаката или других сексуалних слика (укључујући и онлине).
3. Физичко понашање односи се на свако сексуално понашање особе које укључује контакт с тијелом особе која је изложена нежељеноме понашању. Физичко понашање обухвата, али се не ограничава на:
 - а) Додире сексуалне природе, загрљаје, пољупце
 - б) Стипање, миловање, ударање, стискање друге особе
 - ц) Непотребне тјелесне контакте с тијелом друге особе и непотребну блискост (инвазија личног простора)
 - д) Физичко насртање и напад.

1.1.2. Родно засновано узнемиравање

Родно засновано узнемиравање је нежељено понашање у вези с приписаним родом особе, којим се омаловажава, понижава или вријеђа особа у њезином својству као мушкарца или жене. Подразумијева нежељено вербално, невербално и/или физичко понашање везано уз припадност особе одређеном роду. Према томе, представља врсту узнемиравања које се врши због родних улога жена и мушкараца у друштву, односно родних улога које се сматра да жене и мушкарци требају да врше.

Родно засновано узнемиравање може се догодити ако су особе малтретиране за понашање које се перципира као стереотипно карактеристично за њихов род, или зато што понашање није у складу са стереотипним предодбама о мушкости (родним улогама и особитостима мушкараца) и женствености (родним улогама и особитостима жена). За разлику од сексуалног узнемиравања, родно засновано узнемиравање није увијек мотивисано сексуалним интересом или намјером. Чешће се заснива на непријатељству, те представља покушај креирања окружја у оквиру којег се особа на коју је узнемиравање усмјерено осјећа непожељном. У неким случајевима, родно засновано узнемиравање може имати исти облик као и узнемиравање на основу сексуалне оријентације, или тзв. хомофобно малтретирање.

Примјери су родно заснованог узнемиравања, између осталог, су:

- а) Упућивање непримјерених коментара о нечијим физичким особинама или понашању на основу рода (нпр. изјава да је жени мјесто у кући или да није подобна за одређени посао)
- б) Упућивање коментара или некоректан однос према особама које се не понашају у складу са стереотипним родним улогама
- ц) Груб и вулгаран хумор или језик у односу на род/спол
- д) Вербално злостављање некога, пријетње или подругивање некоме на основу рода/спола
- е) Непријатељска радна средина према припадницима/ама одређеног спола (нпр. искључивање припадника једног спола из радног окружја, радних задатака, омаловажавање резултата рада, итд.).

1.1.3. Понашања која не представљају сексуално и родно засновано узнемиравање

Понашања која не представљају сексуално и родно засновано узнемиравање нису они односи који су жељени, узајамни, прихваћени или узвраћени. Ови су односи

засновани на међусобној привлачности или пријатељству, те не представљају узнемиравање зато што нису нежељени. Оваква комуникација и односи интимне нарави представљају подручје приватности сваке особе, све док се дешавају ван професионалних оквира и не нарушавају углед Централне хармонизацијске јединице Министарства финансија и трезора БиХ у јавности.

II-САВЈЕТНИК ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ СЕКСУАЛНОГ И РОДНО ЗАСНОВАНОГ УЗНЕМИРАВАЊА

Послове превенције сексуалног и родно утемељеног узнемиравања у оквиру поступка превентивног дјеловања обавља савјетник за превенцију сексуалног и родно заснованог узнемиравања.

Савјетника именује директор ЦХЈ МФиТ БиХ посебним рјешењем на период од четири године.

Савјетник ће вршити послове превентивног дјеловања и предузимати радње на разрјешењу евентуалног сексуалног или родно заснованог узнемиравања, те додатног подизања свијести запослених о штетности сексуалног и родно заснованог узнемиравања.

III-ПОСТУПАК ПРЕВЕНТИВНОГ ДЈЕЛОВАЊА

Смјерницама се успоставља поступак за превентивно дјеловање, односно за интерно рјешавање нежељеног понашања укључујући сексуално и родно засновано узнемиравање.

Поступак за превентивно дјеловање пужа запосленима у Централној хармонизацијској јединици Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине прилику да ријеше проблем нежељеног понашања на повјерљив, непријетећи и споразуман начин. Повјерљиво рјешавање притужби или пријава нежељеног понашања доприноси одржавању радног окружења без сукоба и непријатељстава и повећава вјероватноћу да ће особе укључене у поступак превентивног дјеловања моћи наставити да раде заједно.

Провођењем поступка превентивног дјеловања се не дира у право особе која је изложена нежељеном понашању да овакво понашање заустави у доброј вјери. Поред овога, кроз примјену поступка за превентивно дјеловање документује се и предузимање радњи од стране савјетника за превенцију сексуалног и родно заснованог узнемиравања на разрјешењу ситуације постојећег нежељеног понашања на радном мјесту.

Провођењем поступка превентивног дјеловања не дира се у право особе која је изложена нежељеном понашању, односно у обавезу одговорног лица у Централној хармонизацијској јединици Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине на покретање кривичног, грађанског или дисциплинског поступка поводом нежељеног понашања.

Циљ поступка превентивног дјеловања јесте заустављање нежељеног понашања, укључујући сексуално и родно засновано узнемиравање на радном мјесту и у вези с радним мјестом. Поред овога, поступак превентивног дјеловања има за циљ да спријечи појаву сексуалног и родно заснованог узнемиравања у Централној хармонизацијској јединици Министарства финансија и трезора БиХ. Сврха поступка као таквог јесте да се запосленима омогући рјешавање различитих ситуација на радном мјесту прије него што

оне досегну ниво криминалног понашања или кршења етичких кодекса, односно правила понашања.

Централна хармонизацијска јединица Министарства финансија и трезора БиХ, као ни било која запослена особа неће подузимати мјере или радње које производе негативне посљедице према запосленој особи која се жалила на постојање нежељеног понашања, која покрене питање постојања сексуалног или родно утемељеног узнемиравања на радноме мјесту, или која је свједочила сексуалном или родно утемељеном узнемиравању.

Уколико било која запослена особа подузме такве радње оне ће се третирати као посебан облик узнемиравања.

3.1. Могући разлози за покретање поступка превентивног дјеловања

Могући разлози за покретање поступка превентивног дјеловања су:

- а) Нежељено понашање је мање озбиљне природе, али особа која је изложена таквом понашању жели да оно престане и тражи помоћ у његовом заустављању.
- б) Поступак превентивног дјеловања се користи када особа на коју је нежељено понашање усмјерено не жели тражити санкције или дисциплинске мјере против особе која испољава нежељено понашање (него би једноставно жељела добити помоћ у заустављању таквога понашања).
- ц) Укључене стране ће вјеројатно и даље бити у међусобном контакту, а особа која је изложена нежељеном понашању жели искористити поступак превентивног дјеловања како би одржала тај пословни однос.

3.2. Поступак превентивног дјеловања

- (1) Поступак превентивног дјеловања је строго повјерљив за сва лица која су укључена у поступак превентивног дјеловања, те се очекује да чувају повјерљивост података у вези са провођењем поступка.
- (2) Поступак превентивног дјеловања се покреће искључиво на основу усменог или писменог захтјева особе која тражи помоћ поводом изложености нежељеном понашању, који се подноси савјетнику за превенцију сексуалног и родно заснованог узнемиравања.
- (3) Лице које је изложено нежељеном понашању треба поднијети захтјев за помоћ у року од 60 дана од дана када је дошло до нежељеног понашања, односно од посљедње радње нежељеног понашања које се дешава у континуитету.
- (4) У изнимним случајевима, лице из става (2) овога члана може поднијети захтјев за помоћ и по истеку овога рока, а уколико постоје оправдани разлози због којих особа није била у могућности поднијети благовремено захтјев.
- (5) У случају када је савјетник за превенцију сексуалног и родно заснованог узнемиравања обавијештен о нежељеном понашању од стране трећег лица које дјелује у повјерењу и с добром намјером, а с циљем помоћи особи која је изложена нежељеном понашању, савјетник ће обавијестити треће лице како је за службено покретање превентивног дјеловања неопходно да се особа која је изложена нежељеном понашању непосредно обрати за помоћ.
- (6) У случају када је савјетник за превенцију сексуалног и родно заснованог узнемиравања обавијештен о нежељеном понашању путем анонимне пријаве,

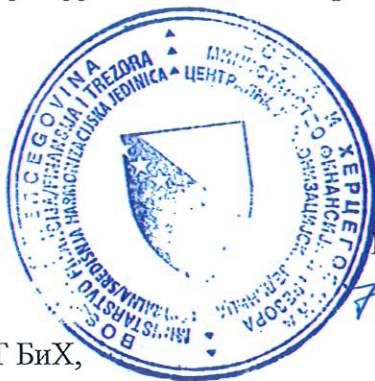
подузет ће превентивне радње посредног карактера с циљем додатног подизања свијести запослених лица о штетности сексуалног и родно заснованом узнемиравања по лице и цјелокупну радну организацију. За ову потребу, могуће је подузети сљедеће радње:

- а) организовати заједнички састанак свих запослених на којем ће тема бити превенција сексуалног или родно заснованог узнемиравања;
 - б) поновно послати Смјернице е-поштом свим запосленима;
 - ц) још једном објавити Смјернице на огласној плочи, с навођењем улоге и података за контакт савјетника, итд.
- (7) Савјетник ће, по пријему захтјева за помоћ, обавијестити лице изложено нежељеном понашању о његовим правима (покретање поступка утврђивања дисциплинске одговорности, подношењу пријаве о извршеном кривичном дјелу надлежном тужилаштву у складу са Законом о равноправности сполова у БиХ, као и о покретању других поступака заштите права)
- (8) Уз сагласност подносиоца захтјева, обавијестити лице које испољава нежељено понашање да је такво понашање нежељено за лице које се обратило за помоћ и доставити повратну информацију лицу које се обратило за помоћ без одлагања, а најкасније у року од 30 дана од дана запримања захтјева за помоћ.
- (9) Обавијестити лице које испољава нежељено понашање о сљедећем:
- а) Да је предметно понашање нежељено из перспективе лица на које је усмјерено, те се стога од њега тражи да такво понашање заустави,
 - б) Да се воде повјерљиве евиденције, односно документује провођење поступка превентивног дјеловања
 - ц) Да лице које испољава нежељено понашање има могућност да се изјани, односно пружи образложење о предметном понашању, а чија сврха обавијести није да се чињенично докаже или потврди да ли предметно понашање представља сексуално или родно засновано узнемиравање,
 - д) Уручи лицу које испољава нежељено понашање примјерак Смјерница
 - е) Обавијести лице које је изложено нежељеном понашању да се може поновно обратити са захтјевом за помоћ уколико се нежељено понашање настави након што је савјетник обавијестио лице које испољава овакво понашање о његовом нежељеном карактеру. У случају поновног обраћања, савјетник ће пружити додатне информације омогућности покретања других поступака заштите.
- (10) О свим подузетим радњама у вези с примјеном унутарње процедуре савјетник води службену евиденцију, која је повјерљиве природе. Евиденција се води у повјерењу осим ако лице изложено нежељеном понашању не пожели искористити је у оквиру поступка улагања формалне притужбе/пријаве, ако наведено понашање не престане. Приступ наведеној евиденцији искључиво ће имати савјетник, који је у обавези водити рачуна о безбједности евиденције. Наведена евиденција укључује:
- а) Датум подношења захтјева за пружање помоћи
 - б) Име и презиме, назив радног мјеста лица која тражи помоћ
 - ц) Име и презиме, назив радног мјеста особе која испољава нежељено понашање
 - д) Кратак опис нежељеног понашања
 - е) Датум и кратак опис обавијести која је уручена особи која испољава нежељено понашање
 - ф) Све друге подузете радње.

- (11) Савјетник је у обавези да сачини повјерљиви извјештај у вези са provedеним поступком превентивног дјеловања, који садржи преглед свих подузетих радњи, у року од осам дана од дана завршетка поступка.

IV-ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Смјернице за превенцију сексуалног и родно заснованог узнемиравања у Централној хармонизацијској јединици Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине ступају на снагу даном доношења и чине саставни дио Одлуке о политици нулте толеранције према дјелима сексуалног узнемиравања и узнемиравања на основу пола у Централној хармонизацијској јединици Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине.

ДИРЕКТОР

Његош Павловић

Доставити:

- запосленима у ЦХЈ МФТ БиХ,
- интернет страница,
- огласна табла,
- а/а.